

ЮБІЛЕЇ

ВОЛОДИМИРУ ДМИТРОВИЧУ БАБКІНУ – 85 РОКІВ

В. П. Горбатенко

Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України

ВІХИ ЖИТТЯ ТА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Володимир Дмитрович Бабкін народився 18 червня 1924 року в Києві. Батько його був прикордонником, тому перші життєві враження про добро і зло, щастя і горе, правду і кривду він отримав від тривожного життя на заставах, де ще сіяли страх і смерть серед місцевого населення прикордонних районів загони бандитських отаманів. Уже тоді, в ранньому дитинстві, йому випало відчутти реальну загрозу майбутнього воєнного лихоліття.

Середню освіту здобув 1941 року у 13 спеціальній артилерійській школі м. Києва. З початком війни, як і багато хто з його ровесників, рвався на фронт, де вже воював, а невдовзі пропав безвісти його батько. Однак разом із Запорізьким авіазаводом опинився в глибокому тилу, в далекому місті Омську. До 1943 року разом з однолітками, стоячи на снарядному ящику за нерозрахованим для його росту токарним верстатом, готував боєприпаси для фронту. Після неодноразових спроб зрештою потрапив у 1-ше Омське військово-піхотне училище, а у жовтні 1944 року і в діючу армію, де був командиром стрілецьких підрозділів, воював самовіддано і відважно. У боях під Кенігсбергом отримав важке поранення. Перемогу зустрів у військовому шпиталі з надією на швидке одужання та продовження військової служби.

Жадоба до знань у 1946 році привела його до когорти слухачів Військово-юридичної Академії Радянської армії. Серед його вчителів були С. М. Братусь, О. А. Герцензон, П. М. Галанза, О. І. Лепьошкін, В. Д. Меньшагін, М. С. Строгович, С. С. Студенікін, А. К. Стальгевич, А. Н. Трайнін, В. М. Чхквадзе та інші провідні радянські вчені-правознавці, а серед товаришів по навчанню – майбутній академік В. М. Кудрявцев, майбутні професори-юристи Х. М. Ахметшин, М. І. Краснов, О. С. Кобліков, М. І. Козирь, О. П. Косіцин, М. О. Стручков, Є. О. Скрипильов та ін.

У 1951 році Володимир Дмитрович став ад'юнктом, а згодом — викладачем Академії. Після

реорганізації ВЮА з 1957 року працював заступником начальника навчального відділу і заступником начальника кафедри державно-правових дисциплін Вищої школи МВС СРСР (м. Москва). У 1958 році учений захистив кандидатську дисертацію «Суспільно-політичні та правові погляди М. Є. Салтикова-Щедрина». А 1960 року він був направлений у рідний Київ, де деякий час очолював навчальний відділ Київської Вищої школи МВС СРСР (згодом Національна академія внутрішніх справ України, тепер — Київський національний університет внутрішніх справ України), а в подальшому упродовж майже 20 років обіймав посаду заступника начальника цього авторитетного навчального закладу. За оцінкою його керівництва, вчений і педагог «вніс суттєвий вклад у розвиток Академії та зміцнення її авторитету, у підготовку висококваліфікованих кадрів для органів внутрішніх справ». У 1970 році став доктором юридичних наук і професором. Проте у період «застою» досвідчений викладач-методист і науковець з критичним складом розуму був змушений залишити службу в органах внутрішніх справ. У 1980-1993 роках В. Д. Бабкін – професор факультету міжнародних відносин та Інституту підвищення кваліфікації викладачів суспільних наук Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка, де він також був відзначений 1990 року як «один з кращих викладачів, який досяг значних здобутків у навчально-виховній та науково-методичній роботі».

Наукові здобутки вченого 50-х — 60-х років знайшли своє відображення насамперед у розділах підручників і навчальних посібників з теорії держави і права, історії політичних і правових вчень та державного права. З часом він став одним з провідних фахівців країни у галузі зарубіжної правової думки. З 1962 року Володимир Дмитрович плідно співпрацює з Інститутом держави і права ім. В. М. Корецького НАН Укра-

їни. У 1969 році успішно захистив у його стінах докторську дисертацію. Від тих пір В. Д. Бабкін бере активну участь у багатогранній діяльності Інституту — написанні колективних монографій, проведенні наукових конференцій, круглих столів, диспутів. А з 1993 року працює в ньому постійно на посаді провідного наукового співробітника відділу історико-політологічних досліджень держави і права України (з 2002 року — відділ історико-правових досліджень). За сумісництвом також викладає у низці вищих навчальних закладів. Як член спеціалізованих учених рад із захисту дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора (кандидата) юридичних і політичних наук проводить плідну науково-консультаційну роботу з аспірантами та докторантами.

Свою наукову й організаційно-методичну роботу В. Д. Бабкін спрямовує на всебічний розвиток політичної та юридичної наук. Широта і глибина юридичних, філософських, політологічних знань, значний науковий та педагогічний досвід дозволяють йому творчо досліджувати складні політичні та державно-правові процеси, брати активну участь у науковій розробці найважливіших проблем державотворення в Україні, реалізації нової Конституції України, розвитку соціально-правової держави, соціалізації особи, порівняльної політології тощо.

Науковій творчості В. Д. Бабкіна завжди притаманне органічне поєднання аналізу правових проблем з філософією права, порівняльною політологією та політичною історією. Це дає йому змогу опрацювати теоретико-методологічні проблеми правових наук, зміст теорії циклічності

та наступності етапів політичної історії, співвідношення народу і влади, держави і особистості, демократії і бюрократії, реформ та контрреформ у перехідні епохи, сутність і прояви людського виміру політики і права.

Як людина високої індивідуальної культури та інтелекту Володимир Дмитрович незмінне сповідує ставлення до людини як до вищої соціальної цінності, повагу до її гідності та невід'ємних прав і свобод. Зазначена орієнтація є притаманною не лише його науково-педагогічній позиції. Таким він постає повсякденно перед людьми різного рангу — від студента до міністра.

Йому внутрішньо властива потреба постійно аналізувати складні, суперечливі процеси реформування українського суспільства, причини половинчатості й непослідовності реформ і шляхи їхнього подолання. Він завжди перебуває у пошуку можливостей поєднання економічних перетворень із соціальними, встановлення рівноваги між демократичними інститутами та сильною

державною владою, плануванням та ринком, приватною та державною власністю, економічною ефективністю та соціальною справедливістю. Тож не випадково Володимир Дмитрович бере активну участь у формуванні сучасної доктрини державно-правового розвитку України, демократизації політичної та правової систем.

Глибока ерудиція та відсутність ідеологічної зашореності сприяли тому, що на початку 90-х років учений став одним із фундаторів вітчизняної політології. У 1993 році він обраний президентом Української асоціації політологів, а 1995 року — академіком новоствореної громадської Української академії політичних наук. Вагомий вклад В. Д. Бабкін вносить у процес формування політико-правової свідомості правознавців і практичних працівників. Він проводить значну роботу з розроблення теоретико-методологічних і концептуальних засад розвитку політичної та правової науки і освіти, державних стандартів, типових програм, підготовки посібників, словників, хрестоматій та інших навчально-методичних матеріалів. Саме він з його невгамовною енергією, наполегливістю та вірою в завтрашній день сприяв налагодженню і розширенню співробітництва з науковими політологічними центрами зарубіжних країн, відповідними міжнародними організаціями, наукових зв'язків з іноземними вченими, міжнародними та національними закладами, які працюють у галузі політичних та юридичних наук.

Володимир Дмитрович є одним із засновників сучасної системи політичної освіти в навчальних закладах України, ініціатором проведення творчих досліджень з проблем теорії та історії політичної і правової науки; політичних та правових інститутів і процесів; політичної і правової ідеології та культури; порівняльних політології і правознавства. Значну роботу він проводить і щодо підготовки кадрів викладачів, науковців, консультантів, експертів тощо. Надає допомогу науковим та навчальним закладам України у проведенні наукових досліджень, навчально-методичної роботи з політичної та юридичної науки і освіти. Бере активну участь у роботі експертних та наукових Рад. У 1995-1998 роках був заступником голови Експертної Ради ВАК України. Протягом тривалого часу очолював науково-методичну раду з питань держави і права товариства «Знання» м. Києва. Член науково-методичної ради з політології Міністерства освіти і науки України, член виконкому Асоціації конфліктологів країн СНД.

Професор В. Д. Бабкін є автором понад 300 наукових праць з питань юридичної та політичної науки та правової педагогіки, у тому числі 11

індивідуальних та колективних монографій, 8 підручників і навчальних посібників. Широку популярність серед наукової громадськості здобули курс лекцій з політології (1992), монографія «Народ і влада» (1996). Поряд з цим В. Д. Бабкін плідно керував підготовкою успішно реалізованих наукових проектів «Український конституціоналізм: політичний аналіз» (1995-1996) та «Український конституціоналізм: вітчизняний менталітет і актуальні проблеми запровадження нової Конституції у правосвідомість народу» (1997-1999).

Під його керівництвом авторський колектив провідних науковців України підготував і видав у 1997 році перший в Україні фундаментальний «Політологічний енциклопедичний словник», який всебічно відображає досягнення світової та вітчизняної науки. В. Д. Бабкін також був членом редколегії фундаментальної «Юридичної енциклопедії» у 6-ти томах, автором низки статей у ній, а у 1994-1997 роках очолював Центр по організаційному та науково-методичному забезпеченню підготовки «Юридичної енциклопедії».

Значний внесок учений зробив і у підготовку унікальної за своїм задумом і масштабом десяти томної праці «Антології української юридичної думки». Він був членом редколегії «Антології»; відповідальним редактором першого тому цього видання, присвяченого проблемам загальної теорії, енциклопедії і філософії права; ініціатором підготовки спеціального тому видання, в якому аналізувалися здобутки української радянської юриспруденції. За цю працю у числі інших провідних авторів-упорядників «Антології» В. Д. Бабкін був удостоєний 2005 року премії ім. Ярослава Мудрого Академії правових наук України та Національної юридичної академії України ім. Ярослава Мудрого. Правознавець також зробив суттєвий внесок у підготовку «Міжнародної поліцейської енциклопедії», за що був відзначений першою премією на VI Всеукраїнському конкурсі Спілки юристів України 2006 року.

Тривалий час професор входить до складу редакційних колегій фахових видань Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України «Правова держава» і «Держава і право». Він також є одним з ініціаторів створення і членів редколегії міжнародного часопису «Проблеми філософії права». Поряд з цим Володимир Дмитрович приділяє значну увагу підготовці наукових кадрів, формуванню їх методологічної культури, розвитку творчого правового мислення. Він постійно надає кваліфіковані наукові консультації співробітникам Інституту та інших наукових і навчальних закладів, регулярно виступає офіційним опонентом. В. Д. Бабкін уміло поєднує нау-

ково-дослідницьку діяльність з педагогічною, бере активну участь у навчальному процесі. Він є одним із засновників сучасної правової педагогіки, творчо розробляє проблеми, пов'язані з оптимізацією навчального процесу, підвищенням його виховної ролі, органічної єдності науки та освіти. Учений особисто підготував біля 30 докторів і кандидатів наук.

Наукова та навчально-виховна праця Володимира Дмитровича дістала високу оцінку держави та громадськості. За бойові заслуги та бездоганну службу у мирний час, плідну науково-педагогічну діяльність В. Д. Бабкін нагороджений двома орденами Великої Вітчизняної війни II ступеня, орденом Богдана Хмельницького III ступеня та 28 медалями. Указом Президента України у 2000 році за самовіддану працю, вагомі досягнення у професійній діяльності йому присвоєно почесне звання заслужений діяч науки і техніки України. Він нагороджений Почесною грамотою Кабінету Міністрів України, багатьма відомчими відзнаками Міністерства освіти і науки та Міністерства внутрішніх справ, почесною відзнакою «За підготовку наукової зміни» Національної академії наук України, почесною відзнакою Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України.

У ряді публікацій у вітчизняних і зарубіжних виданнях міститься висока оцінка його внеску в розвиток вітчизняної політичної та правової науки й освіти. Своєю працелюбністю, компетентністю, науковою і педагогічною діяльністю, доброзичливістю та громадською активністю В. Д. Бабкін здобув повагу і авторитет у науково-педагогічних колах і серед кращих представників державної влади. Загалом Володимир Дмитрович — людина потужного розуму, узагальнене визначення якого запропонував французький мислитель Франсуа Ларошфуко: «здатність його до проникнення безмежна; він завжди однаково і невтомно діяльний; чітко розпізнає далеке, неначе воно в нього перед очима; охоплює і досягає уявою грандіозне; бачить і розуміє мізерне; мислить сміливо, широко, по-діловому, дотримуючись у всьому мірі; схоплює все до дрібниць і завдяки цьому нерідко віднаходить істину, приховану під таким щільним покровом, що іншим її не дано побачити».

БІОГРАФІЧНІ МАТЕРІАЛИ, СПОГАДИ ТА ВІДЗИВИ КОЛЕГ*

* У підготовці нарисів використано матеріали книжки: Бабкін Володимир Дмитрович: До 85-річчя від дня народження і 60-ліття науково-педагогічної діяльності / Упорядн. і автор вступ, ст. В. П. Горбатенко; упо-

У боях за Східну Пруссію (Спогади колишнього командира кулеметного взводу 140 Червонопрапорного полку 182 Стрілецької Дновської дивізії Володимира Бабкіна): Перед кінцем 1944 року війська 3-го Білоруського фронту під командуванням генерала армії І. Д. Черняхівського з важкими боями вийшли на територію Східної Пруссії. Головний удар наносився в напрямі міста-фортеці Кенігсберга. Ця частина Німеччини здавна була її грізним передовим форпостом на сході. Тут гітлерівці створили ряд укріплених районів, фронтальних і відсічних позицій, а також великі вузли оборони. Загальна глибина розвиненої в інженерному відношенні оборонної смуги досягала 150-200 кілометрів. Протягом січня — лютого 1945 року на цій ділянці фронту йшли напружені бої, гітлерівці оборонялися відчайдушне.

... На рівнинах Східної Пруссії тоді ми заплакали неймовірно високу ціну — життя наших воїнів, яким належало воювати ще один місяць, а жити — можливо лише хвилину.

Більше півстоліття тому закінчилася найкривавіша війна у світовій історії. Людство знищило фашизм, який загрожував йому загибеллю. Світ схилив голову перед подвигом червонозоряних воїнів, які гідно виконали свою визвольну місію.

Але ми не були ворогами німецького народу, культури, створеної ним. У дні штурму Кенігсберга хтось із наших солдатів залишив на постаменті пам'ятника німецького письменника Ф. Шиллера напис: «Обережно! Пам'ятник культури. Він наш!» Вдумаємось у зміст цих слів! Наш солдат, який ризикував головою під шаленим вогнем гітлерівців, бачив спалені ними методично, відповідно до плану, палаци Петергофу, Київську Лавру та інші пам'ятники культури, зруйновані міста і села, тут, на землі ворога, пам'ятав про світове значення німецької культури. У самому пеклі боїв за Кенігсберг, у районі Кафедрального собору, наші воїни зберегли від зруйнування могилу німецького філософа Канта. У визволених містах і селищах радянські воїни ділилися з німецькими дітьми, старими людьми, жінками, солдатським пайком, флягою води, медикаментами.

На місцях колишніх боїв загиблим воїнам споруджено пам'ятники, монументи. До них приходять уклонитися люди різних поколінь”.

ДРУЗІ, УЧНІ, КОЛЕГИ ПРО В. Д. БАБКІНА

рядник бібліограф. покажчика Є. В. Ромінський; відп. ред. І. Б. Усенко. — К.: Логос, 2009. — 68 с.

Ю. С. Шемшученко, академік НАН України, директор Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України:

Володимир Дмитрович Бабкін входить до золотого фонду не тільки Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, а й усієї української юридичної науки. Йому властиві глибоке аналітичне мислення і пошук істини у правовій теорії. У своїх наукових дослідженнях він спирається на досягнення як вітчизняної, так і зарубіжної філософської та юридичної думки. Має свою позицію з дискусійних проблем і послідовно її відстоює за допомогою переконливих аргументів і фактів.

Володіє високою педагогічною майстерністю, щедро ділиться знаннями зі своїми молодшими колегами. Людина мудра і різнобічна, не позбавлена почуття гумору. З такими цікаво жити і працювати.

О. М. Мироненко, доктор філософських наук, професор, суддя Конституційного Суду України у відставці:

З глибоко шанованою мною Людиною, Вченим, Наставником — Володимиром Дмитровичем Бабкіним — доля звела мене два десятиліття тому. Це був період започаткування ще у Радянській Україні нової для неї науки політології, тобто відходу від розуміння останньої виключно як одного з різновидів «буржуазного знаряддя викривлення свідомості народу». Саме тоді в Інституті держави і права АН УРСР було створено перший на теренах Радянського Союзу академічний підрозділ, який увів до своєї назви поняття «політологія» (йдеться про відділ історико-політологічних досліджень держави і права України), а у КДУ — кафедру політології, фундатором і ідейним натхненником якої й став Володимир Дмитрович.

Перші наші спілкування відбувались у телефонних розмовах. Та вже тоді я став відчувати глибоку симпатію до старшого колеги з Київського університету як до людини найвищої культури і світлого розуму. Ще більш стрімко зміцнювалося таке враження після початку «живих» зустрічей з Володимиром Дмитровичем, у процесі яких координувались наші зусилля у пошуках шляхів гуртування вітчизняних політологів, озброєння їх методологічними, навчальними та енциклопедичними матеріалами для запровадження викладання політології в університетах та інших вузах. Пам'ятаю, я взяв на себе тоді суто «академічну» справу — підготовку та видання «Політологічного енциклопедичного словника», а Володимир Дмитрович — розроблення відпо-

відних навчальних програм, підручників і навчальних посібників для вузів. Створював все це на межі 80-90-х років єдиний авторський колектив, найбільш притягальною силою якого і став Володимир Дмитрович.

Названі роботи досить швидко побачили світ, а паралельно з ними почали функціонувати Українська асоціація політологів, президентом якої одноголосне було обрано В. Д. Бабкіна, Українська академія політичних наук, академіком-фундатором якої став теж Володимир Дмитрович. Саме тоді з чиєїсь легкої руки він отримав прізвисько «ходяча енциклопедія», що свідчило про найглибшу повагу до цієї справді інтелігентної, чутливої, морально та інтелектуально багатой людини. Такими рисами обдаровувався Володимир Дмитрович на шляху звичайного життєпису його покоління: у 17 років — токар Запорізького авіазаводу, у 19 років — командир кулеметного взводу на 3-му Прибалтійському і 3-му Білоруському фронтах, у 20 років — командир стрілецької роти. Був поранений. Нагороджений двома орденами Вітчизняної війни, орденом Богдана Хмельницького. Після Великої Вітчизняної — навчання у Військово-юридичній академії, захист кандидатської, докторської дисертацій. Вища школа МВС СРСР у Москві, Київська вища школа МВС СРСР (17 років був тут заступником начальника школи з навчальної роботи), полковник, професор КДУ, провідний науковий співробітник Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. 69 років трудового стажу! Безперервного. Напруженого. Насиченого.

Ось чому для мене особисто Володимир Дмитрович Бабкін є взірцем Людини і Вченого, зразком сумлінності, чесності і високої порядності. Низький уклін Вам, Володимире Дмитровичу, у день Вашого ювілею. Міцного Вам здоров'я, добра і щастя!

В. Ф. Погорілко, член-кореспондент НАН України, доктор юридичних наук, професор завідувач відділу конституційного права і місцевого самоврядування Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України:

Володимир Дмитрович Бабкін — людина могутнього, потужного інтелекту, справді енциклопедичних знань, високої загальної і професійної культури, справжній вчений, людина, яка змогла зберегти кращі риси за найгірших часів, яка є виявом совісті та свідомості народу.

Ф. М. Рудич, доктор філософських наук, професор, завідувач відділу теоретичних та прикладних проблем політології Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України:

Переважає більшість людей, народившись на світ і зрозумівши, що вони свідомі істоти, прагне реалізувати себе у двох напрямках: по-перше, бути відомим у суспільстві та по-друге, зробити щось корисне для нього. Реалізація одного із напрямів не дає повного успіху.

На щастя, Володимир Дмитровичу вдалося реалізувати себе гармонійно в обох напрямках: він відома шанована людина у нашому науковому співтоваристві; на його рахунок численні фундаментальні наукові праці, за його плечима потужний корпус молодих вчених. Це робить його по-стать відомою в нашій державі, і не лише в ній.

С. Д. Гусарєв доктор юридичних наук, начальник кафедри теорії держави та права Київського національного університету внутрішніх справ; О. В. Шмоткін професор, начальник кафедри теорії та історії держави і права Національної академії Служби безпеки України:

Мабуть, неможливо не відчувати і не оцінити той позитив, який іде від Володимира Дмитровича до оточуючих його людей — колег, товаришів, учнів. Цей міцний потік добра та справедливості не знає меж по відношенню до всіх тих, хто того потребує.

Особливо це відчуваємо ми — його учні та послідовники, які з почуттям гордості називають Володимира Дмитровича своїм духовним наставником, порадиником, зразком служіння науці.

Пишаємося не лише знайомством з талановитою у всіх відношеннях людиною — улюбленцем дослідницьких колективів, а й можливістю творчого спілкування з усіх наукових правових або політичних проблем нашого життя, можливістю бути співрозмовником одного із найвидатніших представників сучасної юридичної науки України.

Його методиками та підходами до висвітлення актуальних для правової практики питань, способами наукового опанування теоретичної проблематики користується не одне покоління дослідників філософії, історії, політики, права, держави.

Фундаментальність, логічна послідовність, інтегративність та новації, системність та ґрунтовність мислення — ось, що відрізняє особистість Володимира Дмитровича як знаного та шанованого вченого-правознавця, методолога та педагога, дозволяє йому переконливо відстоювати власну позицію й об'єднувати навколо себе послідовників.

Його здатність бути виваженим, компромісним і далекоглядним дозволяють зрозуміти окремі риси характеру командира роти у роки Великої Вітчизняної війни, засновника та керівника одного із потужних навчальних закладів

МВС СРСР, принципового офіцера та вихователя, найнаполегливішого дослідника-правника.

Ми пишаємося тим, що Ви, Володимире Дмитровичу, вважаєте нас своїми колегами по теоретичному «цеху», продовжуєте формувати нас як науковців, як особистостей, супроводжуєте нас на складних життєвих шляхах, підставляючи своє надійне по-батьківськи плече, іноді того і не підозрюючи.

Бажаємо Вам, дорогий наш ювіляре, міцного здоров'я, радощів життя земного, мирного неба та душевного спокою.

В. Н. Денисов, доктор юридичних наук, професор, завідувач відділу міжнародного права та порівняльного правознавства Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України:

Володимир Дмитрович Бабкін – людина, яка досягла універсальних знань сучасної філософії права, виходячи з єдино можливого критерію — морального визначення людини в суспільстві. Він належить до небагатьох вітчизняних вчених-юристів, які завдяки цьому змогли подолати суто позитивістське уявлення про право, що протягом тривалого періоду панувало у вітчизняній юридичній науці і рудименти такого ставлення до права не подолані й до цього часу. Володимир Дмитрович відзначається високими духовними якостями — великою культурою, толерантністю до поглядів колег, відкритістю до всіх, з ким спілкується, він є істинним інтелігентом.

П. М. Рабінович, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри теорії та історії держави і права Львівського національного університету імені Івана Франка:

Три речі найбільше приваблюють мене, і навіть вражають, в особі Володимира Дмитровича. Перше — безмежна пристрасть до книги: здається, не може існувати такої нової наукової праці чи то в українській, чи то в російській юриспруденції, яка б залишилася поза увагою професора Бабкіна. Він у певному сенсі «ходяча» енциклопедія юридичних наукових інновацій. Друге, що є наслідком першого, — його рідкісна науково-юридична ерудованість. І, нарешті, третє (що вражає мене чи не найбільше) — це безмежна доброзичливість до аспірантів, молодих науковців. Причому не тільки своїх, а всіх, кому пощастило потрапити під опіку, увагу чи навіть критику такого «метра», як шановний Володимир Дмитрович. Такого ставлення до молодих науковців я, на жаль, не зустрічав більше ні в кого.

Н. М. Пархоменко, кандидат юридичних наук, вчений секретар Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; С. М. Ле-

гуша, кандидат юридичних наук, доцент кафедри теорії держави та права Київського національного університету внутрішніх справ:

Бабкін Володимир Дмитрович — людина з великої літери. Чуйність, порядність, доброзичливість, щирість — якості, притаманні цьому відомому і водночас скромному чоловіку. На наше переконання, цього вже було б достатньо, для того, щоб поважати та любити Володимира Дмитровича. Але не згадати про те, що це фронтовик, який пройшов усю війну, будував нове післявоєнне життя, здобув освіту і став відомим, як в Україні, так і за її межами, вченим — теоретиком права, філософом права, політологом — неможливо. Переконані, що ім'я Володимира Дмитровича заслуговує бути вписаним золотими літерами в історію української науки.

З глибокою повагою і найщирішими побажаннями здоров'я, миру і добра

І. Б. Усенко професор, завідувач відділу історико-правових досліджень Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України:

Є особлива категорія людей — побратимів легендарного Атланта, на плечах яких тримається наш світ: держава, суспільство, наука, родина, увесь макро- і мікрокосм. Володимир Дмитрович — особистість саме такого гарту. У роки воєнного лихоліття він героїчно виборював незалежність нашої Вітчизни, в часи застою боровся, як міг, з «чурбанізацією органів внутрішніх справ» і завжди залишався поборником гуманізму, історичної справедливості та наукової істини. Мирна і толерантна, загалом, людина, він стає непримирним, коли зустрічається з науковою несумлінністю, фальсифікацією історії, зрадою ідеалів і особистою непорядністю.

Н. М. Онщенко, доктор юридичних наук, професор, завідувач відділу теорії держави і права Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України:

Володимир Дмитрович — людина дуже гармонійна, навіть день народження у нього в червні, коли все цвіте, розпускається, буяє і ніхто не думає про осінь з її дощами та зиму з морозами. Він — палкий життєлюб, який оточує увагою і любов'ю своє родинне коло: дружину, дітей, онука, правнука, своїх друзів, однодумців, прихильників, послідовників і нас — теоретиків, яких він виховав і виховує.

Володимир Дмитрович — справжній оптиміст, якому вдається переконати кожного, що великі проблеми — дрібниці, а невеликі — дрібнички.

Володимир Дмитрович — щиро любить науку, але не абстрактно: цей відомий теоретик права сучасності любить науку в ім'я Людини, в ім'я

кожного з нас. Він ніколи не заважає творити, створювати, сперечатися, доводити свої міркування до концепцій, теорій, поглядів, завжди підказує і радіє результатам разом з нами.

Отож, низький Вам уклін, шановний Володимире Дмитровичу, від теоретиків і теоретинь держави та права за те, що навчили іти нас великим шляхом до її величності — справжньої науки.

І. В. Музика, кандидат юридичних наук старший науковий співробітник Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України:

Життя В. Д. Бабкіна є уособленням складної і доленосної епохи — строкатого сплетіння величних і трагічних подій: від Другої світової — до народження сучасної Української держави. Тільки непохитна духом людина могла пронести крізь пекучий вогонь і крижаний холод тяжких випробувань долі цілого народу живу і прекрасну душу, сповнену поезії, оптимізму, доброти та співчуття. Саме тому, з перших днів роботи в Інституті держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Володимир Дмитрович став душею і совістю нашого відділу історико-правових досліджень і, незважаючи на поважний вік, продовжує плідно працювати і дарувати нові ідеї, щедро ділитися своїм життєвим досвідом та сердечною теплотою. Він добрий і мудрий порадник для старших колег, учитель і наставник для молодих учених. Поряд з Володимиром Дмитровичем відчуваються впевнено і сміливо беремося за вирішення складних наукових завдань. Бо відчуваємо, що він завжди поряд — уважний, кмітливий, готовий підтримати і застерегти від хибних кроків і помилок.

Бажаю славному ювіляру міцного здоров'я, творчої наснаги, невгасимого оптимізму та довголіття.

В. С. Бігун, кандидат юридичних наук, науковий співробітник Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, відповідальний секретар міжнародного часопису «Проблеми філософії права»:

13 вересня 1999 р. звела мене вдячна доля з Володимиром Дмитровичем Бабкіним. Того дня я прийшов до Інституту з наміром дізнатися про можливість вступу до аспірантури. У канцелярії Надія Миколаївна Камінська сказала мені про те, що здійснюється набір за спеціальністю «філософію права» і, якщо я бажаю подавати документи, то спочатку потрібно зустрітися з професором Бабкіним. Вона дала, що професор Бабкін є найстарішим співробітником Інституту, спеціалістом енциклопедичних знань, прекрасною людиною. Невдовзі мені довелося у цьому переконатися.

На п'ятому поверсі Інституту у 516 кімнаті я побачив людину, яка чомусь мені видалася подібною до Сократа. Дізнавшись, що я думаю про вступ до аспірантури за спеціальністю «філософія права», він відразу взявся задавати мені питання. Після 10-15 хвилин серії бліц-запитань стало зрозуміло, що у нас взаємна симпатія і що в мене є усі шанси отримати чудового наукового керівника.

Після успішного вступу до аспірантури на мене чекали більш ніж три з половиною роки праці під керівництвом Володимира Дмитровича. За ці роки я переконався: мені надзвичайно поталанило з науковим керівником, і, як виявилось згодом, — не лише.

Перелік добрих справ Володимира Дмитровича щодо мене, як його аспіранта та учня, та інших, які мені довелося споглядати, міг би бути надзвичайно довгим. Як дослідник, Володимир Дмитрович зумів утвердити, а, найголовніше, конкретизувати мій науковий інтерес до людини та права, звернувши мою увагу на тему цінностей, що і стало предметом мого дисертаційного дослідження під його керівництвом. Як науковий керівник, він завжди давав мудрі наукові поради та настанови. Майже кожного разу, як ми зустрічалися з ним, він витягав із кишені невеликий аркуш паперу, на якому була записана інформація про якусь працю, актуальну для мого дослідження чи моїх інтересів. Як співробітник Інституту, він залучив мене до справи, котра, як видається, здатна інтенсивно сприяти розвитку філософії права в Україні — йдеться про роботу в міжнародному журналі «Проблеми філософії права». Як науковий консультант, він показував приклад активного та водночас ненав'язливого наукового порадництва: мені багато разів доводилося бачити, з якою увагою він робив це і з яким запалом та завзяттям виконував свою роботу. Як автор і дослідник, він звернув мою увагу на проблеми соціальної держави, політики, загалом соціального виміру правових явищ; і все це доводило, що він є теоретиком права. Як викладач і педагог, він утвердив мою віру в правову педагогіку та істотне значення правових знань для цілей соціального поступу й особистісного розвитку. Як патріот (активний учасник Великої Вітчизняної війни), він неабияк любить свій народ, Батьківщину, і це не могло не передатися мені й оточуючим. Як людина, Володимир Дмитрович власним прикладом навчив мене ще більшої тактовності, вміння проявити доброту до людей, розуміти їх та ситуації. У моїй уяві він завжди поставав людиною безкорисливої праці, відданості

справі юридичної науки. І це лише жменька того, що міг би я сказати про цю чудову людину.

Володимир Дмитрович Бабкін — зразковий науковець, прекрасний педагог і наставник. Для

мене велика честь працювати з цією Людиною з великої літери.

THE JUBILEE OF THE VOLODYMYR DMYTROVYCH BABKIN (85 YEARS)

The article and other materials dedicated to the 85th anniversary of Volodymyr Dmytrovych Babkin

ВЛАДИМИРУ ДМИТРИЕВИЧУ БАБКИНУ – 85 ЛЕТ

Материал, посвященный юбилею – 85-летию Владимира Дмитриевича Бабкина.